

INFORMATION OM INFEKTIONSSJUKDOMAR:

Stelkramp ger upphov till svåra kramper som orsakas av ett bakteriegift. Bakterien som sådan förorsakar inte sjukdomen, utan det gör giftet som bakterien bildar. Därför kan sjukdomen inte behandlas med antibiotika. Bakterien finns i jorden och den här sjukdomen kommer därför aldrig att försvinna. Bakterien kommer in i kroppen via förorenade sår. Själva såret kan vara mycket obetydligt och behöver inte alls verka infekterat. Enstaka fall av stelkramp förekommer i Finland varje år. I regel drabbas äldre, ovaccinerade personer. Stelkramp smittar inte från människa till människa.

Difteri orsakas också av ett bakteriegift, som leder till en svår halsinfektion. Sjukdomen är mycket smittsam. När levnadsvillkoren förbättrades i början på 1900-talet minskade dödligheten i sjukdomen. Fortsättningsvis dog så många som ca 10 % av alla insjuknade ända tills man i slutet på 1940-talet började vaccinera mot difteri. I f.d. Sovjetunionen hade man ett fungerande vaccinationsprogram och difteri var mycket ovanligt under 30 års tid.

I samband med Sovjetunionens fall kollapsade även vaccinationssystemet och på 1990-talet insjuknade tiotusentals i difteri varje år och fler än tusen dog. Idag är difteri extremt ovanligt i Finland, men det förekommer att ovaccinerade personer får smittan utomlands.

Kikhosta är en mycket smittsam sjukdom, som även den orsakas av ett bakteriegift. Den ger en svår, långdragen hosta. Hos spädbarn kan sjukdomen leda till livshotande andningsuppehåll. Vaccinationen ger inte ett livslångt skydd, men efter att vaccineringarna inletts har mängden fall sjunkit drastiskt.

Polio orsakas av ett virus och smittar via förorenat vatten. Ännu på 1800-talet var det vanligt att spädbarn insjuknade tidigt i livet och sjukdomen var då rätt lindrig, eftersom de hade skydd av mammornas antikroppar. I och med att man fick tillgång till renare vatten blev barnen äldre innan de insjuknade och symptomen i form av förlamning blev värre. Under första delen av 1900-talet förekom i Finland upprepade polio-epidemier ända tills vaccineringarna startade 1957. 1962 försvann sjukdomen från Finland. Fortfarande finns i vårt land många förlamade vuxna som haft polio som barn. Vaccinet som används i Finland innehåller inga levande delar av polioviruset och det kan därför inte förorsaka sjukdomen polio. Ute i världen används ofta ett levande, försvagat vaccin som i extremt ovanliga fall (färre än två per en miljon vaccinerade) kan leda till poliöförlamning. Detta vaccin användes även i Finland vid ett litet poliöutbrott på 1980-talet, då man snabbt behövde tilläggs vaccinera hela befolkningen ("sockerbitsvaccineringen").

Påssjuka är en virussjukdom som orsakar feber och svullna spottkörtlar. Hos pojkar kan sjukdomen orsaka testikelinflammation med sterilitet som följd. Hjärninflammation med efterföljande hörselskada förekommer också. Efter att vaccinationen infördes har man sett en klar minskning i antalet barn med hörselskador.

Pneumokocker är en grupp bakterier som dels orsakar luftvägs- och öroninflammationer och dels svåra former av lunginflammation, hjärnhinneinflammation och blodförgiftning.

Hib (Hemophilus Influenzae typ B) är en bakterie som kan orsaka hjärnhinneinflammation, blodförgiftning och struplocksinfektion. Det finns även andra typer av Hemophilus Influenzae som orsakar "vanliga" luftvägsinfektioner och öroninflammationer. Innan man införde vaccinering 1986 insjuknade i vårt land årligen 150–200 barn i dessa sjukdomar av vilka 3-4 dog. Efter att vaccineringen införts har sjukdomen i princip försvunnit hos barn, men förekommer ännu hos ovaccinerade vuxna, då ofta i en lindrigare form. I Sverige infördes man vaccinering år 1994. Trots modern intensivvård och antibiotika dog där ännu i början av 1990-talet årligen 6-8 personer och 60-70 barn under fem år fick bestående men av sjukdomen.

Mässling är en mycket smittsam virussjukdom. Innan vaccineringen infördes insjuknade så gott som alla. Ofta är symptomen luftvägssymptom, feber och utslag, men komplikationer och följsjukdomar är vanliga. Ca 5 % får lunginflammation, 0,5 % kramper och 0,1 % hjärninflammation. Dödligheten i i-länderna är ca 0,01 %. Tidigare var mässling en av de vanligaste orsakerna till blindhet. Vaccinet kan i mycket sällsynta fall ge hjärninflammation, men risken är ca 1/1000 mot den vid en verklig infektion. Vaccinet ger ett mycket gott skydd och de enstaka fall som förekommit i Finland på senare år, då ovaccinerade smittats utomlands, har inte lett till epidemier i Finland. I i-länder (t.ex. Holland, Italien, Irland) som har områden med låg vaccinationstäckning förekommer årliga utbrott av mässling, vilka leder till dödsfall hos tidigare helt friska barn.

Röda hund är en virussjukdom som orsakar feber och utslag. Komplikationer är inte speciellt vanliga, även om det förekommer. Ifall en gravid kvinna som inte haft röda hund insjuknar, finns det en stor risk att fostret får skador på hjärna, hjärta, ögon och hörsel. Orsaken till att man vaccinerar är alltså att kvinnor ska få ett skydd redan före en eventuell graviditet samt att sjukdomen inte ska finnas i omgivningen och smitta dem som inte har ett skydd.

Rotavirus är mycket smittsamt och förorsakar långvariga, svåra kräkningar och diarréer. I Finland är det ovanligt med allvarliga komplikationer, men ofta krävs sjukhusvård för att återställa vätskebalansen.

Vattkoppor och bältros Vattkoppor är ett inflammatoriskt tillstånd i hela kroppen (en allmäninfektion). De vanligaste symptomen är blåsformade utslag och feber i 5 – 7 dagar. Hos vuxna är vattkoppor oftast en våldsam sjukdom. Vattkoppor smittar mycket lätt. Den som insjuknat kan smitta andra personer redan i 2 dygn innan sjukdomen uppträder och smittsamheten fortsätter i 4 – 5 dygn efter att utslagen uppkommit. Efter sjukdomen blir vattkoppsviruset kvar i kroppen och orsakar för cirka en tredjedel bältros senare i livet, vilket är en smärtsam sjukdom med blåsor. Följsjukdomar efter vattkoppor är ovanliga, men allvarliga. Hos barn är den vanligaste följsjukdomen efter vattkoppor en svår bakterieinfektion i huden. Följsjukdomar kan även vara lunginflammation eller hjärninflammation, som i sin tur innebär risk för bestående skador. Hos vuxna är risken för följsjukdomar större. Vattkoppor kan ha särskilt allvarliga följder för gravida kvinnor eller ofödda barn. För gravida kvinnor kan insjuknandet orsaka en livsfarlig lunginflammation och skador på det ofödda barnet, såsom allvarliga missbildningar samt en psykisk utvecklingsstörning (s.k. kongenitalt varicellasyndrom).

Källa: THL (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos/Institutet för hälsa och välfärd)